

Romanning siyosiy olamda yangilik bilan tugashi bejizga emas. Tuzum siyosati oddiy insonlar hayotiga ta'siri va oddiy xalq hayoti, ilmiy insonlarning davrni tahlil qila olishidan dalolat.

Adib X.Do'stmuhammad "O'yin" romanida bolalar va hayot o'yinlarini o'z bolaligi, ota-onasi, yaqinlari va o'rtoqlari hayotining ma'lum davri misolida hikoya qilib beradi. Bu hayot o'yinida kimdir yutadi va g'oliblik nashidasini suradi, kimdir mag'lublik aziyatini chekib yashaydi. Inson hayoti o'yinlar qurshovida o'tadi. Hayot o'yinida yutush va yutqazishlar almashinib turadi. Kimdir faqat go'lib, kimdir faqat mag'lub bo'lib yashamaydi. Buni romanning xotimasidagi Fattoh amakining yangiligi isbotlaydi. Roman umr ataluvchi katta va kichik o'yinlarga qurilgan jarayonda insonning shaxs sifatida shakllanishi, o'zligini saqlab qolishida oila va jamiyatning rolini yana bir bor asoslab beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Do'stmuhammad X. O'yin. – T.: Yangi asr avlodi, 2022.
2. Do'stmuhammad X. Izhor. – T.: Yangi asr avlodi, 2021.
3. Eshonqul N. Mendan "men" gacha. – T.: Akademya nashr, 2014.
4. Jo'raqulov U. Hududsiz jilva. – T.: Fan, 2006.
5. O'zbek tilining izohli lug'ati. II jild. – T.: G'afur G'ulom nomidagi nashriyot matbaa ijodiy uyi, 2022. – B. 124.

ALISHER NAVOIY NOMIDAGI DAVLAT ADABIYOT MUZEYI ARXIVIDA SAQLANAYOTGAN NAVOIYSHUNOS OLIMLAR ARXIVI HAQIDA

*Gulchehra Abdullayeva, ilmiy xodim,
O'zRFA Alisher Navoiy nomidagi Davlat adabiyot muzeyi
telegram: +998946007300*

Annotatsiya. Maqolada o'zbek yozuvchi shoir va adabiyotshunoslarining arxivi, ularning o'ziga xos xarakteri, ijodidagi izlanishlari, matn ustida ishlashi, qisqasi ijodiy laboratoriyasini ko'rsatuvchi muhim manba ekanligini O'zR FA Alisher Navoiy nomidagi Davlat adabiyot muzeyida bu borada olib borilayotgan ishlar haqida ma'lumot beriladi.

Kalit so'zlar. Alisher Navoiy, o'zbek adiblari, navoiyshunos olimlar, adabiyotshunoslar, arxiv hujjatlari, muzey fondi, qo'lyozma nusxa.

Аннотация. В статье дается информация о работе, проводимой в этом направлении в Музее литературы эпох имени Алишера Навои Академии наук Республики Узбекистан, который является важным источником информации об архивах узбекских писателей, поэтов и литературоведов, их уникальности,

исследованиях в их творчестве, работе над текстом, словом, их творческой лаборатории.

Ключевые слова. Алишер Навои, узбекские писатели, навоийцы, литературоведы, архивные документы, музейное собрание, рукописная копия.

Abstract. The article provides information on the work carried out in this direction in the Museum of Literature of Epochs named after Alisher Navoi of the Academy of Sciences of the Republic of Uzbekistan, which is an important source of information on the archives of Uzbek writers, poets and literary scholars, their uniqueness, research in their work, work on the text, word, their creative laboratory.

Key words: Alisher Navoi, Uzbek writers, Navoi people, literary scholars, archival documents, museum collection, handwritten copy.

Ma'naviy boyliklarimizni muhofaza etishga katta ahamiyat berilganidek, adiblar, shoirlar va adabiyotshunos olimlar qo'lyozmalarini saqlash, o'rganish, tavsifini berishga hozirgi kunda ham alohida diqqat qaratilmoqda. O'zbekistonda yashab ijod etgan yozuvchi, shoir, dramaturglar, adabiyotshunos olimlarning dastxatlari, hayoti va ijodiga oid arxiv materiallarini to'plash, ilmiy asosda saqlab, o'rganish, tavsifini tuzib, chop ettirishdek sharaflı vazifani O'zbekiston Fanlar akademiyasi Alisher Navoiy nomidagi Davlat adabiyot muzeyida bajarib kelinmoqda. 1971 yilda arxiv bo'limi tashkil etilganidan beri Hamza Hakimzoda Niyoziy, Hamid Olimjon, Shayxzoda, Abdulla Qahhor, Xurshid, Shokir Sulaymon, Husayn Shams, Botu, B.Rahmon, A.Umariy, A.Almatinskaya, P.Shamsiev, M.Hakimov, X.Rasul, S.Ahmad, A.Muxtor kabi shoir, yozuvchi va adabiyotshunoslar arxivlari muzeyimiz arxivida saqlanmoqda. Bulardan ba'zi adib va shoir, adabiyotshunoslar arxivlari katalogi nashr ham ettirilgan. Bular: Hamza Hakimzoda Niyoziy, Abdulla Qahhor, Shayxzoda, Xurshid, Shokir Sulaymon, Husayn Shams, Porsoxon Shamsiev, Said Ahmad, Asqad Muxtor, Muhammadjon Hakimov kabi ijodkorlar arxivlari katalogidir.

Alisher Navoiy nomidagi Davlat adabiyot muzeyi shaxsiy arxivi nashr etilgan adabiyotshunos olimlar va shoirlar kataloglari orasidan navoiyshunoslar katalogining 1- jildini nashr etishni maqsad qilib quyidiki, ularning ilmiy faoliyatlari asosan Alisher Navoiy ijodi bilan bog'liq bo'lgan adabiyotshunos va shoirlardir. Bular: Porsoxon Shamsiev, Muhammadjon Hakimov, Maqsud Shayxzoda, Hamid Olimjon kabi navoiyshunoslar arxividir. Bular orasida atoqli matnshunos Porso Shamsiev alohida o'rin tutadi. Olim arxivi hujjatlari ichida o'zbek adabiyoti, xususan, Navoiy ijodiy merosiga doir materiallar katta o'rin

egallaydi. Porso Shamsiev amalga oshirgan ishlaridan yana biri xorijda saqlanayotgan shoir asarlari qo'lyozmalarining foto nusxalari haqidagi manbashunoslik yo'nalishidagi keng qamrovli ma'lumotlar kelajakda tekstologik tadqiqot ishlari uchun muhim materiallardir. Arxiv hujjatlari orasida mumtoz adabiyotimiz namoyondalari ijodini o'rganishga bag'ishlangan ilmiy maqolalardan tashqari hali kam o'rganilgan, xattoki hozirgacha ilmiy jamoatchilikka noma'lum bo'lgan asarlar yoki asarlardan parcha ham uchraydi. Masalan, "Mubayyin-ul-murid" nomli asar. G'oyibiy she'riyatlaridan namunalar. Hamdamiyning "Nasihatnoma" asari, "Hadisi arba'in" asarining Mute'iy tomonidan o'zbek tiliga qilingan tarjimasi, Turobiyning masnaviy yo'lidagi asaridan parchalar, eshonlar haqida xotiralar "Hilvatiy sufaho" asarining bosh qismi, "Podshohi Jimjima" qissasi kabi adabiy yodgorliklari xususida ma'lumotlar mavjud. Olim arxividagi hujjatlarning ko'p qismi Navoiy ijodiyotiga doir bo'lib, ularning aksariyati Navoiyshunoslik uchun muhim materiallar deyish mumkin. Olimning navoiyshunosligimizga qo'shgan katta hissasi Navoiy asarlari ustida qilingan yirik tekstologik tadqiqotlari, forsiy asarlarining tarjimalari, taqriz va risolalar, 1920-yildan 1960-yillargacha mamlakatimiz vaqtli matbuot sahifalarida e'lon qilingan.

Alisher Navoiy hayoti va ijodiga taa'lluqli maqola va badiiy asarlarning bibliografiyasini yaratganligi, ayrim murakkab baytlar, so'z va iboralar tahlili hamda Navoiy asarlari qo'lyozmalarining xorijiy mamlakatlar xazinalarida saqlanayotganligi haqidagi ko'plab ma'lumotlar kelajakda ilmiy ta'qiqot olib borayotgan tadqiqotchilar uchun muhim manba bo'ladi, deyish mumkin.

Porsoxon Shamsiev shaxsiy arxivini tavsifdan o'tkazib, nashr ettirgan filologiya fanlari nomzodi, dotsent, muzey katta ilmiy xodimi Yusuf Tursunov olim tomonidan ko'chirilgan arab xatidagi "Muhokamat ul-lug'atayn" asarining Parij nusxasi, muzey fondida saqlanayotgan Navoiy kulliyoti, fondagi bir necha qo'lyozma nusxalarining mikrofilm va fotonusxalari bilan qiyosiy o'rganib, "Muhokamat ul-lug'atayn" asarining ilmiy-tanqidiy matnini yaratdi va 2021-yilda nashr ettirdi. Xulosa shuki, Porsoxon Shamsiev arxivi ana shunday katta-katta tadqiqotlar uchun manba bo'la oladigan noyob materiallarga boy.

Muzeyimiz arxivida shoir Maqsud Shayxzoda arxivi ham saqlanib kelinmoqda. Maqsud Shayxzoda arxivi 1972-yilda shoirning umr yo'ldoshi Sakina xonum Xalil qizi tomonidan Shayxzodaning roziligi va professor Hamid Sulaymon tashabbusi bilan Alisher Navoiy nomidagi Davlat Adabiyot muzeyiga topshirilgan.

Maqsud Shayxzoda shaxsiy arxiv xujjatlari o'sha yillari arxiv bo'limi mudiri Saidbek Hasanov tomonidan tavsif qilingan va 1985-yilda katalogi nashr etilgan.

Maqsud Shayxzoda nihoyatda boy va noyob tarixiy meros qoldirgan bo'lib, uning ko'plab badiiy yuksak she'rlari, ajoyib dostonlari, tragediya va ilmiy

maqolalari matbuotda chop etilgan, xrestomatiya va to'plamlarga kiritilgan. Biroq ijodkorning bu asarlarini ko'pchilik ko'rmagan. Shayxzoda ijodining dastlabki qoralama nusxalari, ilk ro'yxatlari, birinchi bor kompyuterdan chiqarilgan variantlaridir. Bular shoir tafakkurining mevasi bo'lishi bilan birga, fan uchun o'ta qimmatli manbadir. Shuning uchun ham ular ilmiy va ma'rifiy ahamiyatga egadir. Odatda, arxiv hujjatlarini yig'ish va ularni saqlashdan maqsad ma'lum fanning ravnaqiga xizmat qilishga qaratilgan bo'ladi. Adabiyotshunoslik singari ijtimoiy fanlar uchun esa arxiv hujjatlari asosiy poydevor vazifasini o'taydi. Shuning uchun ham birinchi navbatda arxivdan imkoni boricha mukammal foydalanish uchun arxiv hujjatlarini shunday tavsiflash kerakki, ular ilmiy-tadqiqot ishlarida tadqiqotchining o'z oldiga qo'ygan maqsadiga tezroq yetishini ta'minlasin.

Maqsud Shayxzoda arxivi faqat shoir shaxsigagina mansub emas, albatta balki u ijod qilgan davr O'zbekistonda adabiyot va madaniyatning yuksalganligi, kamol topganligini ko'rsatuvchi hujjat hamdir. Ijodkor arxivi tavsifini o'rganishda davr nuqtayi nazaridan yondoshmoq kerak, nazarimizda. Maqsud Shayxzoda o'zi yashagan davrni kuylaydi, madh etadi. Har bir ijodkor o'z davri shoiri va yozuvchisidir. Shuning uchun ham ular ijodini o'rganishda albatta ular yashagan davr ham hisobga olinmog'i kerak.

Maqsud Shayxzodaning yuqoridagi arxiv hujjatlarini filologiya fanlari doktori S.Hasanov tavsifdan o'tkazgan. Hujjatlar soni 831 tadan iborat. Ushbu hujjatlar tavsifi 1985-yilda katalog holidan nashrdan chiqqan edi. Ushbu tayyorlanayotgan katalogga 1987 va 1989-yillarda arxivga topshirilgan hujjatlarni ham kiritdik. Bu arxiv hujjatlariga muzey ilmiy xodimlari R.Sharafutdinova va T.Zufarovlar tavsif berishgan. Ular tavsif bergan hujjatlar soni 284 ta hujjatdan iborat.

Maqsud Shayxzoda arxivi hujjatlari orasida juda ko'plab qimmatli materiallar mavjud. Bu hujjatlarda shoir, yozuvchi, dramaturg Maqsud Shayxzodaning umri davomida yozgan asarlari bir yerga yig'ilgan. 2022-yilda yozuvchi arxivi hujjatlari asosida J.Jovliyev filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) dissertatsiyasini himoya qildi. Bunday tadqiqotlar bundan keyin ham davom etib, fanimizga, adabiyotimiz ravnaqiga o'z ilmiy izlanishlari bilan olimlar, yosh tadqiqotchilar ham hissalarini qo'shadilar deb o'ylaymiz.

O'zbek adabiyotining birinchi avlodiga mansub bo'lgan, eng iste'dodli shoirlardan biri, dramaturg, publitsist, jamoat arbobi, olim, O'zbekiston Fanlar akademiyasining muxbir a'zosi, o'zbek adabiyotining yo'nalishi va rivojiga o'z ijodi, tashkilotchiligi bilan katta hissa qo'shgan Hamid Olimjon arxivi shoira Zulfiyaxonim ko'magida muzeyimiz fondiga 1971-yili qabul qilingan. Ushbu arxiv hujjatlarini filologiya fanlari doktori Fozila Sulaymonova tavsifdan o'tkazgan.

Hamid Olimjon qisqa umr ko'rdi.(1909-1944), ammo 30- yillar va Ikkinchi jahon urushi davri madaniy hayotida olovqalb shoir ishtirok etmagan, o'z hissasini qo'shmagan birorta tadbir bo'lmagan. Shuning uchun uning arxivida lirik she'rlar yangi maslak, yangicha hayotni targ'ib etib, eskilikka qarshi kurashga chaqiruvchi, lirik hamda vatanparvarlik ruhidagi she'riyat va tarixiy dramatik asar, aktual problemalarga bag'ishlangan chuqur ma'no va ilg'or g'oyalar tashuvchisi bo'lgan, xalq donishmandligi o'z ifodasini topgan doston va ertaklar bilan bir qatorda siyosiy publitsistik va adabiyotimiz tarixini to'g'ri talqin qilishga yordam beruvchi ilmiy tadqiqot ishlari ham bor. Bularning asosiy qismi shoirning o'z qo'li bilan yozilgan, aksariyat arab yozuvidagi avtograflardir.

Hamid Olimjon arxivi ustida ish olib borgan Fozila Sulaymonova, bu o'rinda Moskva (TsIGALI) va Leningrad (Saltikov-Shchedrin nomidagi Davlat xalq kutubxonasi) olimlarining ish tajribalaridan foylangan, materiallarni tematik ajratib, har temada xronologik izchillikka rioya etilgan. Ana shu tartibga binoan shoir arxivi quyidagi qismlarga ajratiladi: she'rlar, dostonlar, dramatik asarlar, shoir tomonidan qilingan tarjima, publitsistika, folklorga oid ilmiy tadqiqotlar, adabiy tanqidchilik, front kundaliklari, fragment, variant va qoralama yozuvlar, shoir asarlari tarjimasi, shoir tomonidan asarlar uchun to'plangan turli materiallar, boshqa shoirlar bilan hamkorlikda yaratilgan publitsistik asarlar, O'zbekistonda fan va adabiyot rivoji haqidagi materiallar, xat va telegrammalar, shoir asarlariga taqrizlar, shaxsiy hujjatlar, shoir vafoti va xotirasi haqidagi materiallar, hammasi bulib ijodkor arxivida 373 ta hujjat mavjud. Bularning aksariyati adib qo'lyozmasi bo'lib, mashinkalangan, hatto ba'zi chop etilganlari ham shoir tomonidan ko'zdan o'tkazilgan va tuzatilgan.

Hamid Olimjon adabiyot tarixida birinchi navbatda otashqalb shoir sifatida o'rin olgan. Shoir, dramaturg, tarjimon, publitsist Hamid Olimjon o'zbek adabiyotshunosligi, ayniqsa, navoiyshunosligi ravnaqi uchun ham ko'p xizmat qilgan. 1938-yili O'zbekiston hukumati, 1939-yili VKP(b) Markaziy Komiteti o'zbek adabiyotining buyuk dahosi bo'lmish Alisher Navoiy tavalludiniig 500 yilligini nishonlash xaqida qaror qabul qiladilar, yubiley komiteti tashkil etiladi, Hamid Olimjon esa uning ilmiy kotibi etib tayinlanadi. Ana shu mamlakat miqyosidagi ulkan tadbirni amalga oshirishda olim-shoir katta jonbozlik ko'rsatadi va tashkiliy ishlardan (Navoiy asarlari tarjimasini uyushtirish, asarlar majmuasi, tarjimasini chop ettirish, Leningradda FA Sharqshunoslik institutida tuzilgan FA Yubiley Komiteti, katta sharqshunos olimlarni Navoiy haqida ilmiy asarlar yaratishga jalb etish va h.k.) tashqari o'zi ham Navoiy asarlarini o'rganish, tadqiq etish va maqola, ilmiy asarlar yozishga kirishadi. Hamid Olimjon arxivida saqlanayotgan Navoiy haqidagi ilmiy ishlar, materiallar ko'pginadir (inv. №№ 83,

84, 93, 95, 101, 102, 103, 104, 105, 106, Yu7, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 215, hammasi bo'lib 648 varaqni tashkil etadi). Bular orasida Navoiy asarlaridan ko'chirma, shoir davriga, tiliga oid materiallar, turli mulohazalar, Navoiy dunyoqarashi va ijodining turli tomonlarini yorituvchi qaydlar, yubiley komitetining qarorlari kabilar mavjuddir. Afsuski, ularning ayrimlarigina tugallangan va chop etilgan («Navoiy o'zbek adabiy tilining yaratuvchisi», «Farhod va Shirin»ni nashrga tayyorlash va so'z boshi, «Alisher haqida», «Navoiy va zamonamiz», «O'zbek xalqining ulug' shoiri Navoiy», «Mehnat kuychisi», «Farhod va Shirin obrazlari haqida») xalos.

Umuman olganda Alisher Navoiy asarlarini barcha kitobxonlarga yetkazish, shuhratini 30-40 yillardayoq olamga taratish borasida Hamid Olimjonning ham olim, ham tashkilotchi sifatida qilgan xizmatlari tahsinga sazovor.

Hamid Olimjon otashin shoir, publitsist, dramaturg, tanqidchi, olim bo'lishidan tashqari faol tashkilotchi, jamoat arbobi sifatida ham namoyon bo'lgan.

Har qanday adibning arxivi uning xarakteri, qiziqishlari, ijodiy izlanishlari, ijod etish jarayonini kursatuvchi laboratoriyadir, saqlanib qolgan arxivlar adib ijodini chuqur va kengroq ochib berishga, yoritishga yordam beruvchi birinchi manbadir. Matnshunos olimlar ham asosan arxiv materiallaridan foydalanadilar. Bu borada O'zbekiston Fanlar akademiyasining Alisher Navoiy nomidagi Davlat adabiyot muzeyida saqlanayotgan o'zbek adiblari arxivi adabiyotshunoslar, tadqiqotchilar uchun noyob xazinadir.

Muzeyimizda uzoq yillar o'z ilmiy faoliyatini olib borgan taniqli navoiyshunos olim Muhammadjon Hakimov arxivi haqida ma'lumot beradigan bo'lsak M.Hakimov 1967-1978-yillarda Alisher Navoiy nomidagi adabiyot muzeyida katta ilmiy xodim vazifasida faoliyat yuritdi. Shu davrda olim Adabiyot muzeyining Alisher Navoiy davri, hayoti va zamondoshlariga bag'ishlangan ekspozitsiyani yaratishda tarixchi olimlar, rassomlar bilan hamkorlikda ishladi. Olim uzoq yillar Alisher Navoiy asarlarining qo'lyozmalarini ilmiy tavsiflash jarayonida ulug' mutafakkir va shoir ijodiga xalq og'zaki ijodining katta ta'sir ko'rsatganligini g'oyat sinchkovlik bilan o'rgandi. Olim 1979-1986-yillarda Qo'lyozmalar instituti fondidagi Navoiy asarlarining qo'lyozma nusxalarini tavsifladi. Bu tavsiflar ikkita kitob holida chop etildi hamda rus tilida nashr qilingan «Каталог фонда института рукописей» katalogining 1 jildiga kiritildi (1989).

M.Hakimov o'zbek adabiyotshunosligi bilan shug'ullanuvchi mutaxassislariga qulay bo'lishi uchun yana bir xayrli ishni amalga oshirdi. U

o'zbek adabiyotshunosligining hamma masalalarini o'z ichiga qamrab olgan 1935 yildan boshlab yoqlangan nomzodlik va doktorlik dissertatsiyalarining avtoreferatlari bo'yicha bibliografiyasini tuzib chiqdi. Bu bibliografiyaning 1975-yilgacha bo'lgan qismi "Adabiy meros" ilmiy jurnalining 6-10 sonlarida (1976-1978 yillarda) bosilib chiqdi. Ushbu bibliografiya faqat O'zbekistonda yoqlangan dissertatsiyalar bilan cheklanmadi. Unga sobiq Ittifoqning hamma respublikalarida yoqlangan o'zbek adabiyotiga aloqador dissertatsiyalar kiritilgan. Olim arxiv hujjatlari orasida Navoiy "Xamsa"sida qadimgi yunonlarning bir necha olimlari, hakimlari, astronomlari, matematiklari jami 18 ta faylasuflari haqida ma'lumot beradi. M.Hakimov "Navoiy qomusi" uchun 120 dan ortiq ma'lumotlarni tayyorlagan. Ushbu ma'lumotlar orasida Navoiy asarlarini ko'chirgan xattotlar Sultonali Mashhadiy, Abduljamil kotib, xattot Darvesh Muhammad Toqiy haqidagi ma'lumotlar bilan birga yana bir necha kotiblar haqida ma'lumotlar beradiki, bu kotiblar haqida deyarli ma'lumotlar yo'q edi. Ana shu kemptiklikni Muhammadjon Hakimov o'z ilmiy izlanishlari orqali to'ldirgan edi. Yuqoridagi navoiyshunos olimlar singari M.Hakimov ilmiy faoliyati ham Alisher Navoiy bilan chambarchas bog'liqligi uning arxiv materiallaridan ham ko'rinib turibdi.

Har qanday adibning arxivi uning xarakteri, qiziqishlari, ijodiy izlanishlari, ijodini ko'rsatuvchi laboratoriyadir. Saqlanib qolgan arxivlar adib ijodini chuqur va kengroq ochib berishga, yoritishga yordam beruvchi birinchi manbadir. Tekstolog olimlar ham asosan arxiv materiallaridan foydalanadilar. Bu borada O'zbekiston Fanlar Akademiyasi Alisher Navoiy nomidagi Davlat adabiyot muzeyida saqlanayotgan o'zbek adiblari arxivi adabiyotshunoslar, tadqiqotchilar uchun noyob xazinadir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. М. Шайхзода архиви. -Тошкент., ЎзФА Ҳ.С.Сулаймонов номидаги Қўлэзмалар институти. 1985й. 126 б.
2. Ҳамид Олимжон (хужжатлар тавсифи). -Тошкент., "Фан" нашриёти, 1979й. 59 б.
3. П.Шамсиев шахсий архивининг каталоги. -Тошкент., 2017й. 175 б.
4. Муҳаммаджон Ҳакимов архиви каталоги. -Тошкент., 2023й. 144 б.
5. Г.Абдуллаева. Уч навоийшунос архиви ҳақида. Матншунослик ва адабий манбашунослик масалалари(илмий мақолалар). – Тошкент: "Javohir ilm nashr", 2024. -Б. 94-99.
6. G. Abdullayeva. Navoiyshunos Natan Mallayev arxivi haqida/ O'zbek mumtoz adabiyotini o'rganishning nazariy va manbaviy asoslari

mavzusidagi xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya materiallari (30-oktabr, 2024-yil. –B. 33-37.

PROFESSOR INOMJON RASULOVNING ILMIY QARASHLARI

B.Abdurahmonova

QDU dotsenti

Annotatsiya

Ushbu maqolada o'zbek tilshunosligi rivojiga katta hissa qo'shgan atoqli olim, professor Inomjon Rasulovning ilmiy merosi, uning til nazariyasi va grammatikasi sohasidagi qarashlari tahlil etiladi. Olimning fonetika, morfologiya, sintaksis va stilistika yo'nalishlarida olib borgan tadqiqotlari, shuningdek, ilmiy-metakognitiv yondashuvlari yoritilgan. Professor I.Rasulov ilmiy merosi, uning sintaksik qarashlari haqida so'z boradi, ilmiy asarlari, xususan, "O'zbek tilida bir sostavli gaplar" kitobi tahlil qilinadi. I.Rasulov ilmiy maktabining shakllanishi, uning shogirdlari va tilshunoslikdagi innovatsion g'oyalari alohida e'tirof etiladi. Mazkur ish tilshunos olimlar, magistrantlar va til nazariyasi bilan shug'ullanuvchi tadqiqotchilar uchun muhim ilmiy manba bo'lib xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: o'zbek tilshunosligi, sintaksis, til birliklari, sodda gaplar, bir sostavli gaplar, gap komponentlari.

Аннотация: В статье анализируется научное наследие профессора Иномжона Расулова, видного ученого, внесшего значительный вклад в развитие узбекского языкознания, его взгляды на теорию языка и грамматику. Освещены исследования ученого в области фонетики, морфологии, синтаксиса и стилистики, а также его научно-метакогнитивные подходы. Будет обсуждаться научное наследие профессора И. Расулова, его синтаксические взгляды, а также его научные труды, в частности, книга "Однородные предложения в узбекском языке". Особо отмечено формирование научной школы И. Расулова, его учеников, его новаторские идеи в языкознании. Данная работа является важным научным ресурсом для лингвистов, аспирантов и исследователей, занимающихся теорией языка.

Ключевые слова: узбекское языкознание, синтаксис, языковые единицы, простые предложения, односоставные предложения, компоненты предложения.

Abstract: This article analyzes the scientific heritage of Professor Inomjon Rasulov, an outstanding scientist who made a significant contribution to the development of Uzbek linguistics, his views on language theory and grammar. The scientist's research in the areas of phonetics, morphology, syntax and stylistics, as